

ΣΥΜΒΟΛΟ 1

Πιστεύω σε έναν Θεό Πατέρα

Δρ. Κωνσταντίνος Αγόρας

Ας ξεκινήσουμε, φίλες και φίλοι, με μια βασική αποσαφήνιση. Για τη χριστιανική πίστη τουλάχιστον, ο «Θεός» δεν είναι ένα υπερφυσικό ουσιαστικό, μια υπερφυσική αντικειμενοποιημένη πραγματικότητα προς ουδέτερη παρατήρηση, κάτι όπως τα φυσικά φαινόμενα στον υπερθετικό βαθμό παρόλο που έτσι ο πολύς κόσμος σκέφτεται. Ο «Θεός» για μας είναι ρήμα, ρήση, λόγος και μάλιστα λόγος προσωπικός, που εξέρχεται από τα βάθη του είναι Του και απευθύνεται στους ανθρώπους. Όπως λέει η Γένεση «και είπεν ο Θεός...». Ο Θεός αυτός λοιπόν, ο οποίος μιλάει σε μας είναι ο «Θεός Πατέρας» (και θα δούμε με ποιόν τρόπο μιλάει και τι ακριβώς λέει, έχει μεγάλη σημασία τόσο το «περιεχόμενο» όσο και ο «τρόπος» του λόγου Του).

Όταν μου ζητήθηκε να μιλήσω για τον Θεό Πατέρα, ως τον «ένα Θεό» είδα μπροστά μου ανοικτούς δύο δρόμους. Ο ένας ήταν να ακολουθήσω την «Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας» και ο άλλος ήταν να ακολουθήσω το ένστικτό μου και να σταθώ σε μερικά σημεία που μου φαίνονται σημαντικά γύρω από το θέμα αυτό. Ακολούθησα απόψε τον δεύτερο. Σκέφτηκα ότι δεν θα είχε πολύ νόημα να επαναλάβω εδώ την «Κατήχηση» την οποία μπορεί ο καθένας (και το συνιστώ) να τη συμβουλευτεί από μόνος του. Θα ήθελα λοιπόν τώρα να μιλήσω για ένα και μόνο θέμα από αυτά που η «Κατήχηση» πραγματεύεται αναφορικά προς το πρώτο άρθρο του Συμβόλου της πίστης: Να μιλήσω για τον «ένα Θεό Πατέρα» ως «τριαδικό Πατέρα», ως «τριαδική προσωπική ύπαρξη», ξεκινώντας από το δεδομένο για μας τους χριστιανούς, από τον Ιησού Χριστό των ευαγγελίων. Ο «τριαδικός Πατέρας» αυτός θα μας φανερωθεί ως ο Πατέρας του Χριστού, ως «ο αγιοπνευματικός Πατέρας του Μονογενούς».¹ Θα πω πολύ λίγα πράγματα για αρχή έτσι ώστε να αφήσω χώρο για ερωτήσεις και απαντήσεις, δηλ. όπως αγαπώ να λέω, για μια διαλογική ανάπτυξη του θέματος. Πριν αναφερθώ όμως στο κύριο θέμα της αποψινής συζήτησης που είναι ο «ένας Θεός», ο Πατέρας του Χριστού, θα ήθελα να σταθώ εισαγωγικά σε δυο σημεία.

(1) Το ένα σημείο αφορά στο ρήμα «πιστεύουμε» και «πιστεύω» σχετικά με αυτόν τον ένα Θεό για τον οποίο θα μιλήσουμε.

(2) Το άλλο σημείο αφορά σε αυτό που ονομάζουμε «Σύμβολο της πίστεως» το οποίο, όπως όλοι γνωρίζουμε, ξεκινάει με το ρήμα «πιστεύω».

(3) Μετά από αυτά τα δυο σημεία, τα εισαγωγικά στην προβληματική, θα συγκεντρώσω την προσοχή μου (και ελπίζω και την δική σας προσοχή) στο κύριο αποψινό θέμα μας που είναι ο *ένας Θεός ως Πατέρας, ως τριαδικός στην ύπαρξή του Πατέρας. Δηλ. ως Πατέρας, του Υιού, εν Πνεύματι, ως Πατέρας πάντα μαζί με τον Υιό του και το Πνεύμα του.*

1. Το εκκλησιαστικό και υπαρξιακό περιεχόμενο της πίστης. «Πιστεύουμε», «πιστεύω».

Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι τα παλαιά Σύμβολα χρησιμοποιούν το ρήμα πιστεύειν (πιστεύω) στον πληθυντικό αριθμό, αναφέροντας «πιστεύουμε» αντί του ενικού αριθμού «πιστεύω». Χωρίς να θέλω να σας κουράσω με περιττές λεπτομέρειες, η εναλλαγή αυτή μεταξύ πληθυντικού και ενικού αριθμού στο ρήμα «πιστεύειν», μας λέει κάτι το σημαντικό το ποίο συχνά μας διαφεύγει. Ότι η πίστη μας, το «πιστεύω» του καθενός μας –που σημαίνει όχι μόνο *πεποίθηση* αλλά και *εμπιστοσύνη*– είναι

¹Ξεκινώντας από αυτό το δεδομένο θα μιλήσω για τον Πατέρα στο πλαίσιο της αγίας Τριάδας ή μάλλον αντίστροφα, για την αγία Τριάδα στο πλαίσιο του Πατέρα. Στο *πλαίσιο του Πατέρα* που είναι τριαδικά προσωπικός και προσωπικά τριαδικός, δηλ προσωπικός με τριαδικό τρόπο, όχι με απομονωμένο τρόπο, όπως θα δούμε στο τέλος.

πάντα το «πιστεύω» της Εκκλησίας το οποίο οικειοποιούμεθα ο καθένας μας προσωπικά. Το «πιστεύω» του καθενός προϋποθέτει συνεπώς και αναπτύσσει το «πιστεύουμε» της Εκκλησίας. Χοντρικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο καθένας μας πιστεύει από κοινού με τους άλλους, από κοινού με την Εκκλησία. Όχι απομονωμένα από τους άλλους ή χώρια από την Εκκλησία. Πιστεύει «προσωπικά» μεν, για λογαριασμό του αν θέλετε, αλλά «από κοινού» με τους άλλους. Πιστεύει «προσωπικά» μεν αλλά μέσα στο πλαίσιο της κοινωνίας που είναι η Εκκλησία, της κοινωνίας της Εκκλησίας. Όχι έξω από αυτό το πλαίσιο. Γιατί «Εκκλησία» σημαίνει καταρχάς «κοινωνία», κοινωνία όλων με τον Χριστό, εν Πνεύματι αγίω. Και μέσα από τον Χριστό, Εκκλησία σημαίνει κοινωνία όλων με τον Θεό Πατέρα, εν Πνεύματι Χριστού.

Είναι μέσα σε αυτό το πλαίσιο συγκεκριμένα, το «κοινωνιακό πλαίσιο», που ο κάθε πιστός πιστεύει και που όλοι μαζί πιστεύουμε, εις «έναν Θεόν» Πατέρα. Το ερώτημα συνεπώς που θα δούμε στη συνέχεια για τον «έναν Θεό», τον Πατέρα είναι: *Ποιος είναι αυτός ο «έναν Θεός», ο Πατέρας, σύμφωνα με την πίστη της Εκκλησίας την οποία πίστη οικειοποιείται και ομολογεί ο πιστός.* Αυτή λοιπόν είναι η πρώτη επισήμανσή μου για απόψε. Πιστεύω = Πιστεύουμε. Και «πίστη» σημαίνει πεποίθηση αλλά και εμπιστοσύνη, εμπιστοσύνη στον λόγο και στις υποσχέσεις Κάποιου.

2. Η τριαδική δομή του Συμβόλου

Ας έλθω τώρα στη δεύτερη εισαγωγική μου παρατήρηση σχετικά με το «Σύμβολο της πίστεως».

(1) Πολλοί φαντάζομαι θα γνωρίζουν πως δεν υπάρχει ένα μόνο αλλά διάφορα Σύμβολα πίστεως. Η Ρωμαϊκή Εκκλησία χρησιμοποιεί δυο (το Αποστολικό Σύμβολο και το Σύμβολο Νίκαιας-Κωνσταντινουπόλεως). Η Ορθόδοξη χρησιμοποιεί μόνο ένα (το Νίκαιας-Κωνσταντινουπόλεως).

(2) Το κοινό και θεμελιώδες σε όλα τα Σύμβολα είναι νομίζω η βασική *τριμερής διάρθρωσή τους.*

Δηλ. Πιστεύουμε (-ω):

- Εις έναν Θεό Πατέρα (και)
- Εις ένα Κύριο Ιησού Χριστό (και)
- Εις το Πνεύμα το Άγιο.

Γύρω από τα τρία πρόσωπα του τριαδικού Θεού, τα τρία τριαδικά πρόσωπα (και θα πούμε μετά τι σημαίνει εδώ «πρόσωπο» και μάλιστα «τριαδικό») δομούνται οι υπόλοιπες αλήθειες της πίστης, όπως η δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου,

το βάπτισμα και η Εκκλησία, η ανάσταση των σωμάτων και η ζωή του αιώνα που έρχεται, του «μέλλοντος αιώνα».

(3) Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι το μεγαλύτερο μέρος του Συμβόλου, το 80% περίπου αναφέρεται στον Ιησού Χριστό. Το Σύμβολο συνεπώς έχει σαν βαρύκεντρο τον Ιησού Χριστό, περιστρέφεται τελικά γύρω από Αυτόν. Ξεκινάει από την προϊστορία του, από την προϋπαρξη του για να εστιαστεί στην ιστορική ύπαρξή του και την ιστορία του.

(4) Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι το Σύμβολο, εκφράζοντας την αποστολική πίστη, μιλάει για τον «έναν Θεό» Πατέρα και τον «έναν Κύριο» Ιησού Χριστό (το Υιό του Θεού τον μονογενή κλπ). Τη διάκριση αυτή μεταξύ «ενός Θεού» και «ενός Κυρίου» (αλλά και του αγίου Πνεύματος) πρέπει νομίζω να την κρατάμε κατά νουν και να μην τα ισοπεδώνουμε όλα, σε έναν αχαρμά θεωρούμενο κάτω από τη κατηγορία του «θείου», της «θεότητας» γενικά και ακαθόριστα. Στο βασικό αυτό σημείο θα ήθελα να σταθώ λιγάκι σχετικά με την «τριαδική ύπαρξη» του Θεού. Την τριαδική κατά προσωπικό τρόπο ύπαρξη και όχι την γενικευμένη κατά απρόσωπο τρόπο ύπαρξη του Θεού.

3. Ο Θεός του Χριστού, ο Θεός των Χριστιανών.

(1) Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τη λέξη «θεός» γενικά και ακαθόριστα και την ταυτίζουμε με τη «αγία Τριάδα». Έτσι «θεός» = «αγία Τριάδα». Και μέσα σε αυτό τον γενικό και ακαθόριστο «θεό» (ή «αγία Τριάδα») τοποθετούμε και τον Χριστό. Η προσέγγισή μας αυτή στηρίζεται στη λογική, στη *λογική της ταυτότητας* όπως λέμε, σύμφωνα με την οποία «θεός = θεός», ή αν προτιμάμε «τριάδα = τριάδα». Παρακαλώ να προσέξουμε λίγο αυτό το σημείο.

(2) Η Γραφή όμως και η αποστολική Παράδοση δεν συμφωνούν με αυτή την προσέγγιση, με βάση την λογική της ταυτότητας, ότι δηλ. κάθε πράγμα είναι ίδιο με τον εαυτό του, κάθε πραγματικότητα είναι ίδια με τον εαυτό της, ορίζεται με βάση τον εαυτό της. Για την Γραφή (αλλά και για το Σύμβολο της πίστεως που την ακολουθεί κατά πόδας) «Θεός» είναι ο Πατέρας του ΚΗΙΧ. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι μιλάμε για τον «Θεό», όχι λογικά και αντικειμενοποιημένα (σαν να επρόκειτο για ένα υπερφυσικό φαινόμενο), αλλά *μιλάμε για τον Θεό από θέσεως Ιησού Χριστού, σαν να ήμασταν ο ίδιος ο Χριστός*.

(3) Για τον Χριστό, ο «Θεός» ήταν ο «Πατέρας» Του. Δηλ. μια προσωπική ταυτότητα σε σχέση μαζί Του και όχι μια μεταφυσική οντότητα, αυθύπαρκτη, σε ελεύθερη παρατήρηση, από απόσταση. Μια σχεσιακή ταυτότητα, μια ταυτότητα που ορίζεται μέσα από μια σχέση. Που σημαίνει ότι *ο Πατέρας είναι τέτοιος ως «Πατέρας του Χριστού», όχι από μόνος του, άσχετα προς τον Χριστό*. Και αντίστροφα, ότι ο

Χριστός είναι τέτοιος ως «Χριστός του Θεού», όχι από μόνος του, άσχετα προς τον Πατέρα.

Αυτές οι ταυτότητες που ορίζονται όχι από μόνες τους, αυτόνομα, αλλά σε σχέση προς κάποιον άλλον (ο Πατέρας ως προς τον Χριστό και ο Χριστός ως προς τον Πατέρα), οι σχεσιακές δηλ. ταυτότητες, ονομάζονται στη θεολογία «πρόσωπα», «προσωπικές ταυτότητες και υπάρξεις». Χωρίς να θέλω να μπω τώρα σε λεπτομέρειες, «πρόσωπο» στη θεολογία σημαίνει σχέση αγάπης και ελευθερίας. Έτσι ένα πρόσωπο = κανένα πρόσωπο. Το πρόσωπο κλίνεται πάντα στον πληθυντικό αριθμό ως πρόσωπα. Το πρόσωπο νοείται πάντα σε σχέση με άλλο ή άλλα πρόσωπα, αλλιώς δεν μπορούμε να μιλάμε για μεμονωμένο πρόσωπο.

(4) Τον Πατέρα του Χριστού τον βρίσκουμε παρόντα σε όλη την ιστορία του Κυρίου μας. Ειδικά στο Θάνατο και την Ανάστασή Του. Είναι ακριβώς ο Πατέρας του Χριστού που με τη δύναμη του Πνεύματός Του τον ανέστησε από τους νεκρούς. Εδώ πρέπει να προσέξουμε ένα σημείο.

(5) Τι σημαίνει ακριβώς ότι κάποιος είναι «Χριστιανός», τι σημαίνει «Χριστιανός»; Σημαίνει αυτόν τον άνθρωπο, άνδρα ή γυναίκα, που στα μάτια του Πατέρα βρίσκεται στη θέση του Ιησού Χριστού. Ο Χριστιανός, είναι και λέγεται τέτοιος, με βάση ένα χαρισματικό γεγονός, ένα μυστηριακό γεγονός που λαμβάνει χώρα στα μάτια του Θεού «εν αγίω Πνεύματι»: τη δωρεά της Υιοθεσίας. Το ότι ο Πατέρας, με την μεσιτεία του Χριστού, στέλνει το Πνεύμα Του σε μας και μας κάνει χριστούς Του, τέκνα και θυγατέρες Του.

(6) Αν λοιπόν «Χριστιανός» είναι ο «αγιοπνευματικά υιοθετημένος», τότε είναι λογικό για τον Χριστιανό ο «Θεός» να είναι ακριβώς ο Θεός του Χριστού, ο Πατέρας Του. Ο Πατέρας Του και, λόγω δώρου υιοθεσίας, ο Πατέρας μας. Αξίζει να διαβάσουμε το ευαγγέλιο του Ιωάννη λ.χ. για να δούμε αυτή τη μοναδική σχέση του Χριστού προς τον Πατέρα Του. Αυτή ακριβώς η σχέση, η προσωπική σχέση Υιού και Πατρός, είναι το μυστηριακό υπόβαθρο και της δικής μας σχέσης με τον Θεό σαν υιοί και θυγατέρες του, μοναδικοί και μοναδικές. Διότι, επαναλαμβάνω, κοιτώντας μας στα μάτια, στην καρδιά, ο Θεός Πατέρας βλέπει σε μας κυριολεκτικά τον Χριστό Του. Βλέπει τον Χριστό Του που εμείς τον σαρκώνουμε πνευματικά στην Ιστορία, δηλ. εν αγίω Πνεύματι, ο καθένας με τον δικό του μοναδικό και ανεπανάληπτο τρόπο. Στα μάτια του Πατέρα γινόμαστε και είμαστε μοναδικοί και ανεπανάληπτοι χριστοί, μικροί χριστοί.

(7) Αν ο Ιησούς είναι για μας «ο Κύριος», όπως λέει και το Σύμβολο, «ο Θεός» είναι για μας «ο Πατέρας» (και αντίστροφα, ο Πατέρας είναι για μας ο Θεός). Γι αυτό επόμενα πιο πριν λέγοντας ότι η διαφορά μεταξύ «ενός Θεού» και «ενός Κυρίου» στην οποία αναφέρεται ρητά το Σύμβολο, πρέπει οπωσδήποτε να διασώζεται. Διότι αυτή η διαφορά σημαίνει τη ετερότητα, τη διαφορετικότητα μεταξύ Πατρός (ένος Θεός) και Υιού, Ιησού Χριστού (ένα Κύριος). Σημαίνει, προσέξτε, τη σχέση τους αλλά

και τη διαφορά τους. Την μη-συγχυτική σχέση τους που στηρίζεται στην προσωπική διαφορά τους, στην αγαπητική διαφορά τους. Θα περάσω τώρα σε ένα άλλο σημείο.

4. Προς τον Πατέρα, δια του Χριστού, εν Πνεύματι

(1) Είναι βασικό όπως είπα να θυμόμαστε πάντα τον *χριστοκεντρισμό του Συμβόλου*. Το ότι δηλ. στο κέντρο του Συμβόλου υπάρχει ο Χριστός. Διότι η επαφή μας, η σχέση μας και η κοινωνία μας «με» τον Θεό Πατέρα, γίνεται «εν» αγίω Πνεύματι, «διά» του Ιησού Χριστού και της ιστορικής του ανθρωπότητας. Πράγμα που πρακτικά σημαίνει το εξής. Δεν έχουμε *απέναντί* μας τον Πατέρα, τον Υιό και το Πνεύμα, εκείνοι επάνω κι εμείς κάτω. Είμαστε *μέσα* στην κοινωνία του Πατέρα, του Υιού και του αγίου Πνεύματος. *Μέσα ακριβώς στον Υιό-Χριστό, εν Πνεύματι αγίω, στραμμένοι προς τον Πατέρα*. Το να φανταζόμαστε εμάς «εδώ» και την αγία Τριάδα «απέναντι» είναι πιστεύω ένα σοβαρό πνευματικό και θεολογικό λάθος. Με το *δώρο της Υιοθεσίας* που λάβαμε, είμαστε εδώ και τώρα, *μέσα* στον αιώνιο χορό της αγίας Τριάδας, των τριαδικών προσώπων, καθότι *ενσωματωμένοι* στον Υιό-Χριστό. Τώρα ακόμα αυτό δεν το βλέπουμε αλλά μετά θα το δούμε. Δεν είμαστε εκτός τριαδικού χορού ούτε παρακολουθούμε από απόσταση τον αιώνιο χορό τους όπως κακώς θεωρούμε. Η αγία Τριάδα δεν είναι για μας ένα συλλογικό αντικείμενο όπως φανταζόμαστε. Είναι ο *χώρος μας ο πνευματικός*. Εν Αυτώ γαρ υπάρχουμε, κινούμεθα και εσμέν.

(2) *«Εγώ ειμί η οδός, η αλήθεια και η ζωή»*. Ο Χριστός, ο ιστορικός αλλά και ένδοξος Ιησούς, ο σταυρωμένος και αναστημένος, αυτός που τώρα βρίσκεται στα δεξιά του Πατρός, είναι ο μόνος δρόμος μας προς τον Πατέρα και ταυτόχρονα το τέλος του δρόμου μας προς τον Πατέρα. Γιατί; Διότι είμαστε οι αδελφοί και οι αδελφές του Χριστού και μαζί με τον Πρωτότοκο, μεγάλο αδελφό μας, τον Ιησού, οδεύουμε προς τον Πατέρα, ας πούμε προς την Γη της Επαγγελίας την πνευματική. Διότι ο *Οίκος του Πατρός, η αγκαλιά του Πατέρα, είναι για μας η πραγματική Γη της Επαγγελίας*. Στον Οίκο αυτό έχει προηγηθεί για μας ο Ιησούς ως ο Πρωτότοκος, ως ο Έσχατος Αδάμ. Και εμείς τον ακολουθούμε πνευματικά (και ασκητικά, πρακτικά) σε αυτή την πασχάλια έξοδό του προς τον Πατέρα, σε αυτό το πάσχα (πέρασμά) του προς τον Πατέρα...

(3) Ωραία και καλά είναι όλα αυτά, μπορεί να πει κανείς, αλλά που στηρίζονται;; Στηρίζονται στην εμπειρία και την πίστη των Αποστόλων και, στη συνέχειά τους, της Εκκλησίας. Στηρίζονται και στη δική μας εμπειρία και πίστη.

Είναι εδώ ακριβώς που η φράση «ο Θεός δεν είναι ουσιαστικό, αλλά ρήμα, ρήση» που βρίσκεται στον τίτλο παίρνει νόημα. Τι σημαίνει ότι ο Θεός είναι ρήση; Τι σημαίνει ότι ο Θεός «λέγει» κάτι σε μας; Τι λέγει ακριβώς; Ποιος είναι ο «λόγος» που ο Θεός προφέρει σε μας; Είναι ο Ιησούς Χριστός, με σάρκα και οστά. Αυτός είναι ο «λόγος», η «ρήση», το μήνυμα αν θέλουμε του Θεού Πατέρα σε εμάς. Μήνυμα σωτηρίας και ζωής που δεν τελειώνει. Ας προσέξουμε όμως. Ο Θεός Πατέρας λέει σε

μας *τον Χριστό*, δεν λέει σε μας *για τον Χριστό*². Και λέει τον Χριστό μέσα από την καρδιά Του, τον βγάζει μέσα από την καρδιά Του. Διότι ο Χριστός είναι ο λόγος του Πατέρα μέσα από τα βάθη της καρδιάς Του. Ο Θεός (Πατέρας) λέγει, είπεν ... (Deusdixit): Ο λόγος-ρήμα που λέγει (αιώνια/εν χρόνω) είναι ο Υιός-Χριστός. Και ο τρόπος με τον οποίον τον λέγει είναι εν Πνεύματι αγίω.

(4) Με τη σειρά του, ο Χριστός αποκαλύπτει σε μας «τον πυθμένα της πατρικής αγαθότητας» όπως λέει περίφημα ένας μεγάλος θεολόγος και Πατέρας της χριστιανικής Ανατολής, ο Μάξιμος ο Ομολογητής. Αποκαλύπτει το πόση αγαθοσύνη, τον ωκεανό της αγαθοσύνης που έχει ο Πατέρας στην καρδιά Του για μας. Και τον αποκαλύπτει ο Χριστός με λόγια και με έργα, με την ιστορία Του ολόκληρη, ειδικά με τον σταυρό και τον θάνατο, με την ανάσταση και την ανάληψή Του. Αξίζει να διαβάσουμε σχετικά το 15 κεφ. του Λουκά όπου με τρεις παραβολές μιλάει για την αγαθοσύνη του Πατέρα. Ίσως το κεφάλαιο αυτό να είναι και το κέντρο του ευαγγελίου του Λουκά.

(5) Ο Θεός είναι «ρήμα», ρήση, λόγος ...γιατί λέγει: «Ιησούς Χριστός». Τον Χριστό λέγει, προφέρει ο Θεός σε μας, ο Θεός Πατέρας, τίποτε άλλο. Και μέσα στον Χριστό προφέρει τα πάντα, τα επουράνια και τα επίγεια, τα ορατά και τα αόρατα. Και τον προφέρει τον Χριστό, τον Μονογενή Του ο Θεός Πατέρας, τόσο στην Ιστορία, σε μας (Οικονομία) όσο και στην δική του αιωνιότητα, στον εαυτό Του (Θεολογία). Και από την πλευρά του ο Χριστός που είναι ο μονογενής Υιός και λόγος του Θεού, του Πατέρα, είναι αυτός που προφέρει τον Πατέρα, ως Θεό Του και Θεό μας.

Θα ήθελα να σταθώ λίγο μαζί σας στην ουσία αυτών που ονόμασα, με τεχνικούς όρους «Θεολογία» και «Οικονομία», ή ο Θεός στην *αιωνιότητά Του* /ο Θεός στην *ιστορία μας*.

5. Η αιώνια «γέννηση» και «εκπόρευση», του Υιού και του Πνεύματος, από τον Πατέρα.

(1) Τον Χριστό προφέρει ο Θεός, και τίποτε άλλο. Και τον προφέρει εν Πνεύματι. Τόσο *μέσα Του*, ως «αγία Τριάδα», στη δική Του αιωνιότητα, όσο και *έξω από αυτόν*, στη Δημιουργία και την Ιστορία, στον χρόνο μας. Γι' αυτό και στον Χριστό μέσα προφέρει ο Θεός όλη τη Δημιουργία και την Ιστορία των ανθρώπων. Ο Θεός Πατέρας είναι ο Δημιουργός, ο «παντοκράτορας, ο ποιητής ουρανού και γης, ορατών και αοράτων». Και αντίστροφα ο Χριστός («δ' ου τα πάντα εγένετο», όπως λέει πολύ ωραία το Σύμβολο), είναι ο «τόπος» της Δημιουργίας και της Ιστορίας.

² Ή αν θέλουμε, ο Θεός Πατέρα λέει σε μας τον Χριστό και το Πνεύμα του μας λέει για τον Χριστό, μας δείχνει πάντα τον Χριστό και κανέναν άλλον.

- Στη δική Του λοιπόν αιωνιότητα, ο Θεός Πατέρας προφέρει αγαπητικά και ελεύθερα τον Υιό Του στον Εαυτό Του, και τον προφέρει εν Πνεύματι, απλά γιατί έτσι είναι, από τη φύση Του όπως λέμε: ο αγιοπνευματικός Πατέρας του Μονογενούς.
- Στον δικό μας όμως χρόνο, ο Θεός Πατέρας προφέρει αγαπητικά και ελεύθερα, αγιοπνευματικά δηλ., τον Μονογενή Υιό Του ως Χριστό Του, απλά από αγάπη για μας, σαν προσωπικό δώρο Του για μας. Ο Χριστός είναι το δώρο του Θεού στον κόσμο. Φανταστείτε ότι δημιούργησε τα σύμπαντα για να δωρίσει τον Χριστό Του. Για κανέναν άλλο “λόγο”.

(2) Τι θα πει ότι ο Θεός Πατέρας προφέρει εν Πνεύματι τον Χριστό, όχι μόνο εκτός εαυτού (εν χρόνω) σε μας, αλλά και μέσα Του (αιωνίως); Θα πει ότι αιώνια ο Πατέρας «γεννά» στον εαυτό Του τον Χριστό ως τον Μονογενή Του. Και τον γεννά εν Πνεύματι για μας. Αυτό είναι που ονομάζουμε στη θεολογία προύπαρξη αιώνια του Χριστού.

(3) Στην αγία Τριάδα, όλα ξεκινούν από τον Πατέρα και ανακεφαλαιώνονται στον Πατέρα. Δηλ. ξεκινούν από τον Πατέρα για να επιστρέψουν σε Εκείνον. Έτσι ο Πατέρας είναι η επιτομή και η ανακεφαλαίωση της αγίας Τριάδας. Γι’ αυτό ακριβώς και στην Κ.Δ. ο Πατέρας είναι «ο Θεός» (με άρθρο). Ο Θεός που προφέρει αιώνια τον Υιό Μονογενή Ι.Χ. εν Πνεύματι. Και επίσης, από την άλλη πλευρά, ο Πατέρας είναι ο Θεός που εκπορεύει αιώνια το Πνεύμα κατά τη γέννηση του Υιού Του. Ο Πατέρας συνεπώς «γεννώντας» τον Υιό εκπορεύει το Πνεύμα. Και αντίστροφα, «εκπορεύοντας» το Πνεύμα γεννά τον Υιό. Αυτές είναι οι δυο κινήσεις, ας το πούμε έτσι, του Θεού στον εαυτό Του που τον συνιστούν τριαδικά ως Πατέρα: η γέννηση και η εκπόρευση.

(4) Βεβαίως, όπως οι μεγάλοι Πατέρες και θεολόγοι όλων των εποχών έχουν πει, είναι αδύνατο για μας να προσδιορίσουμε σε τι διαφέρει η «γέννηση» (του Υιού) από την «εκπόρευση» (του Πνεύματος) και αντίστροφα. Αυτό ανήκει στα προσωπικά μυστικά του Θεού Πατέρα, στον τρόπο με τον οποίο είναι τριαδικός Πατέρας, σε σχέση και μάλιστα τριαδική «Πατέρας», και όχι σε απομόνωση «Πατέρας». Εκείνο όμως που έχει για μας σημασία είναι ότι αυτές οι δυο κινήσεις στον Θεό, εντός Του, η γέννηση και η εκπόρευση από τον Πατέρα, δεν είναι παράλληλες κινήσεις, αλλά κινήσεις που βρίσκονται η μια μέσα στην άλλη. Μήπως τάχα να λέγαμε ότι είναι σαν δυο όψεις του ίδιου νομίσματος, της ίδιας πραγματικότητας;;; Ποιος ξέρει... Αυτά λοιπόν, ως προς το ότι ο Πατέρας «προφέρει» αιώνια τον Υιό Του και «πνέει» αιώνια το Πνεύμα Του.

(5) Και όμως ο Πατέρας, τον Υιό Του και το Πνεύμα Του, που αιώνια έχει μαζί Του, που βρίσκονται «μέσα Του», τα εξωτερικεύει, τα στέλνει σε μας, εν χρόνω, στην Ιστορία, για τη Δημιουργία, την Απολύτρωση και την Τελείωση της Δημιουργίας. Υπό

την έννοια αυτή ο Υιός και το Πνεύμα του Πατέρα είναι, όπως λέει θαυμάσια ο Ειρηναίος Λυώνος, Πατέρας του 2ου αι., τα δυο χέρια Του με τα οποία Εκείνος δημιουργεί, σώζει και τελειοποιεί τα πάντα. Αυτή είναι μια ωραία εικόνα την οποία αξίζει να κρατήσουμε στη μνήμη μας.

6. Αυτοπροσφορά και αυτοαποκάλυψη του Πατέρα

Φίλες και φίλοι μου, ο Θεός Πατέρας, προσφέρει τον εαυτό του και αποκαλύπτει τον εαυτό του σαν Πατέρας αιώνια. Αυτοπροσφέρεται δηλ. και αυτοαποκαλύπτεται αιώνια στον εαυτό του με τον Υιό και το Πνεύμα του. Αυτή η αυτοπροσφορά και η αυτοαποκάλυψη του Θεού στον Εαυτό Του, η αιώνια, είναι αυτό που λέμε «αγία Τριάδα» ή ακόμα καλύτερα η «τριαδική ύπαρξη του Θεού». Είναι η εσωτερική ζωή αγάπης, ελευθερία και κοινωνίας του τριαδικού Θεού. Όμως, με ανάλογο τρόπο ο Πατέρας στέλνει τον Υιό Του και το Πνεύμα Του στον Κόσμο και την Ιστορία που δημιουργεί, σαν δική του αυτοπροσφορά και αυτοαποκάλυψη, σαν αυτοδωρεά θα λέγαμε καλύτερα, του Εαυτού Του και της ζωής Του σε μας. Ο Πατέρας μας χαρίζει απροϋπόθετα τον Εαυτό του, στον Χριστό δια του αγίου Πνεύματος. Μας τον προσφέρει σαν ζωή αιώνια, σαν έσχατο νόημα των πραγμάτων και των καταστάσεων που ζούμε καθημερινά που συχνά δεν έχουν και πολύ νόημα. Στον Ιησού Χριστό, δια του αγίου Πνεύματος ο τριαδικός Πατέρας, ο Πατέρας δηλ. που υφίσταται-υπάρχει αιωνίως τριαδικά, με τριαδικό τρόπο (σαν ο Πατέρας, του Υιού, εν Πνεύματι) αυτοπροσφέρεται, αυτοεξωτερικεύεται και αυτοδωρίζεται σε μας, στον καθένα μας ... για την πραγματική ζωή του κόσμου.

Θα ήθελα να τελειώσω σχετικά με τα παραπάνω με μια αναφορά από το δογματικό διάταγμα “Περί θείκης Αποκάλυψης” της Β’ Βατικανής Συνόδου, το σημείο 2, που μου φαίνεται ιδιαίτερα σημαντικό.

«2. Ο Θεός με την καλοσύνη του και τη σοφία του, καταδέχθηκε να αποκαλύψει τον Εαυτό του και να γνωστοποιήσει το μυστήριο του θελήματος του (βλ. Έφεσ. 1, 9) : διαμέσου του Χριστού, του Λόγου που ενσαρκώθηκε, και μέσα στο Άγιο Πνεύμα, οι άνθρωποι να πλησιάσουν στον Πατέρα, και να γίνουν κοινωνοί (δηλαδή συμμετοχοί) της θείκης φύσης (βλ. Έφεσ. 2, 18' Β' Πέτρ. 1,4). Πραγματικά με την Αποκάλυψη αυτή ο άορατος Θεός (βλ. Κολ. 1, 15' Α' Τιμ. 1, 17) , γεμάτος αγάπη, απευθύνεται στους ανθρώπους σαν σε φίλους (βλ. Έξ. 33, 11' Ίω. 15, 14 - 15) και συζητά μαζί τους (βλ. Βαρ. 3, 38) για να τους προσκαλέσει και να τους δεχθεί σε κοινωνία (σε στενό σύνδεσμο) μαζί του. Η Οικονομία αυτή της θείκης Αποκάλυψης πραγματοποιείται με έργα και λόγια τόσο στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους, ώστε τα έργα, που εκτελεί ό Θεός μέσα στην Οικονομία της σωτηρίας, να φανερώνουν και να δυναμώνουν τη διδασκαλία και την έννοια που εκφράζεται στα λόγια. Και τα λόγια να εκδηλώνουν τα έργα και να ξεκαθαρίζουν το μυστήριό τους.

Και η βαθιά αλήθεια για τον Θεό και για τη σωτηρία των ανθρώπων λάμπει για μάς στο πρόσωπο του Χριστού, ο Οποίος είναι ταυτόχρονα και ο μεσίτης και το πλήρωμα της θεϊκής Αποκάλυψης». Ο *μεσίτης* της Αποκάλυψης αλλά και το *πλήρωμα* της Αποκάλυψης. Τι παράδοξο: και μεσίτης και πλήρωμα. Ο Θεός δεν έχει τίποτε άλλο, ή μάλλον κανέναν άλλον, να μας πει. Τα είπε όλα στον Χριστό. (Μόνο που εμείς δεν έχουμε ακόμα δει πλήρως τον Χριστό).

Καταληκτικά θα ήθελα να θυμίσω πάλι τον λόγο του Ειρηναίου για τα δυο χέρια του Πατέρα, τον Υιό-Λόγο και το Πνεύμα. Τι μπορεί να σημαίνει όμως υπαρξιακά για τον κάθε άνθρωπο η αγία Τριάδα; Μπορεί νομίζω να σημαίνει ότι ο ένας Θεός είναι πάντα και ταυτόχρονα:

- απέναντί μας και υπεράνω ως Πατέρας (Άλλος),
- δίπλα μας ως Υιός -Χριστός (Άλλος) και
- μέσα μας ως Παράκλητος-Πνεύμα (Άλλος).

Έτσι ο Θεός δεν λείπει ποτέ και πουθενά από τη ζωή μας, μας στηρίζει από όλες τις μεριές.

Υπό δημοσίευση